

Factorii determinanți ai cotei efective de impozitare

Prof. univ. dr. Radu CIOBANU^a, prof. univ. dr. Adriana Florina POPA^b,
conf. univ. dr. Daniela-Nicoleta SAHLIAN^c

^{a, b, c} Academia de Studii Economice din București

Abstract

The effective tax rate has become a relevant indicator following the implementation of Council Directive (EU) 2022/2523 issued on 14 December 2022, which aims to ensure a global minimum level of taxation for multinational enterprise groups and large domestic groups in the European Union. The effective rate can be influenced by several key economic factors when companies compile their tax strategy. Our results show that inventory intensity, R&D expenditure, economic return, financial return, and reinvestment rate have a negative impact on the effective tax rate. In contrast, financial leverage and company size exhibited a positive impact.

Keywords: Directive 2022/2523, effective tax rate, company profit, IT sector

Termeni-cheie: Directiva 2022/2523, cotă efectivă de impozitare, profitul companiilor, sectorul IT

Clasificare JEL: H25, H21, H32, H87, K34, E62

To cite this article: Radu Ciobanu, Adriana Florina Popa, Daniela-Nicoleta Sahlian, *Factorii determinanți ai cotei efective de impozitare*, *CECCAR Business Review*, N° 8/2024, pp. 40-45, <http://dx.doi.org/10.37945/cbr.2024.08.05>

1. Introducere

Planul curent al Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) are ca obiectiv reducerea stimulentele pentru planificarea și evitarea impozitelor de către companiile multinaționale, prin limitarea concurenței fiscale și ajustarea locului în care aceste companii își plătesc impozitele. Inițiativa face parte din Cadrul de incluziune al OCDE/G20.

Pentru a atinge acest scop, planul este structurat pe doi piloni independenți: Pilonul 1 și Pilonul 2. Cel dintâi se axează pe o distribuție mai echitabilă a profiturilor marilor companii multinaționale, inclusiv ale celor din sectorul digital. Acesta vizează transferul drepturilor de impozitare a profiturilor din țările de origine către piețele în care profiturile respective sunt generate, indiferent de prezența fizică a companiei. Regula se aplică firmelor cu vânzări globale de peste 20 de miliarde de euro și o profitabilitate de peste 10%. Pilonul 2 introduce o cotă minimă efectivă de impozitare a profiturilor de 15%, aplicabilă atât companiilor naționale mari, cât și celor multinaționale cu venituri de peste 750 de milioane de euro.

Implementarea Pilonului 2 reprezintă o schimbare majoră în peisajul fiscal internațional, cu potențialul de a reduce evaziunea fiscală și de a promova echitatea fiscală între statele membre. Totuși, aplicarea acestor propuneri necesită un acord internațional între statele membre ale OCDE și G20 și poate suferi modificări în timpul procesului legislativ. Cota efectivă de impozitare (ETR – *effective tax rate*) reflectă procentul real de impozit plătit de o companie raportat la profitul său total. Aceasta măsoară sarcina fiscală reală suportată de o

entitate într-o anumită perioadă, de obicei un an fiscal, și este un indicator relevant pentru evaluarea eficacității sistemului fiscal.

Deși în literatura de specialitate au fost propuse noi metode de calcul, precum $ETR_1 = \text{Impozitele plătite în numerar} / \text{Venitul înainte de impozitare}$ și $ETR_2 = ETR_1 / \text{Cota statutară de impozitare}$ (Pulungan *et al.*, 2023) sau $ETR_3 = \text{Cheltuiala totală cu impozitul pe profit} / \text{Venitul înainte de dobânzi și impozite}$ (Andreas și Savitri, 2017), metoda utilizată cel mai frecvent rămâne **raportul dintre cheltuiala cu impozitul pe profit și profitul brut al companiei**.

În ultima perioadă, Uniunea Europeană a adoptat numeroase măsuri pentru a combate erodarea bazei de impozitare și transferul profiturilor (BEPS – *base erosion and profit shifting*). Una dintre cele mai importante noutăți în acest domeniu este implementarea Directivei (UE) 2022/2523 a Consiliului din 14 decembrie 2022, care urmărește să asigure un nivel minim global de impozitare pentru grupurile de întreprinderi multinaționale și grupurile naționale mari din Uniune. În esență, directiva transpune în legislația Uniunii Europene recomandările Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică privind impozitarea companiilor multinaționale, asigurând astfel că profiturile fiecărei companii vor fi impozitate în țara în care are loc activitatea economică și unde acestea sunt generate.

Ulterior adoptării directivei, fiecare stat membru al Uniunii Europene a fost obligat să o integreze în legislația națională, aceasta intrând în vigoare la 1 ianuarie 2024. Prin urmare, directiva reprezintă un pas crucial în eforturile Uniunii Europene de a elimina practicile de planificare fiscală agresivă. Unul dintre efectele importante ale acestei reglementări este creșterea transparenței fiscale. Cerințele detaliate de raportare impuse de directivă vor spori transparența practicilor fiscale ale companiilor, facilitând monitorizarea și aplicarea regulilor de către autoritățile fiscale.

Art. 2 al directivei definește domeniul de aplicare, specificând entitățile vizate. Acestea sunt companiile situate într-un stat membru care fac parte dintr-un grup de întreprinderi multinaționale sau dintr-un grup național de mari dimensiuni cu un venit anual de cel puțin 750 de milioane de euro. Totuși, nu toate companiile care îndeplinesc acest criteriu vor fi supuse directivei. De exemplu, entitățile guvernamentale, fondurile de pensii și organizațiile nonprofit sunt exceptate. În general, companiile care au o cifră de afaceri anuală consolidată ce depășește pragul menționat anterior și care plătesc o cotă efectivă de impozitare a profiturilor mai mică decât cea stabilită în statul respectiv vor trebui să achite un impozit suplimentar pentru a atinge pragul minim de 15% impus de legislație.

2. Literatura de specialitate

Printre studiile recente care investighează factorii ce influențează cota efectivă de impozitare se numără cercetarea realizată de Pulungan *et al.* (2023). Aceștia au analizat companiile listate la bursele din Asia de Sud utilizând un eșantion de 852 de companii, cu date colectate în perioada 2015-2019. Autorii au împărțit variabilele independente în două categorii: cele legate de sfera de business (cum ar fi dimensiunea companiei, efectul de levier, intensitatea capitalului, intensitatea stocurilor, rentabilitatea economică și creșterea companiei), variabile frecvent folosite în literatura de specialitate, și cele privind aspectele economice (inclusiv cota statutară de impozitare, indicele de libertate economică și creșterea produsului intern brut). Pentru variabila dependentă, cota efectivă de impozitare, autorii au utilizat două metode de calcul: $ETR_1 = \text{Impozitele plătite în numerar} / \text{Venitul înainte de impozitare}$ și $ETR_2 = ETR_1 / \text{Cota statutară de impozitare}$. Cea de-a doua metodă de calcul, ETR_2 , este relativ nouă, după cum subliniază autorii. Din cele patru modele de regresie multiplă elaborate, doar trei variabile s-au dovedit semnificative din punct de vedere statistic: dimensiunea companiei, rentabilitatea economică și indicele de libertate economică, toate având un impact negativ asupra cotei efective de impozitare.

Un alt studiu, realizat de Andreas și Savitri (2017), analizează factorii determinanți ai cotei efective de impozitare folosind un eșantion de 15 dintre cele mai mari 45 de companii listate la bursa din Indonezia în perioada

2009-2014. Autorii au luat în considerare ca variabile independente dimensiunea companiei, efectul de levier, intensitatea capitalului, rentabilitatea economică și intensitatea stocurilor. Ei au construit două modele de regresie, diferite în funcție de metoda de calcul al variabilei dependente, cota efectivă de impozitare: $ETR_1 = \text{Cheltuiala curentă cu impozitul pe profit/Veniturile înainte de dobânzi și impozite}$ și $ETR_2 = \text{Cheltuiala totală cu impozitul pe profit/Veniturile înainte de dobânzi și impozite}$. Rezultatele celor două modele arată o relație negativă între cota efectivă de impozitare și dimensiunea companiei, rentabilitatea economică și intensitatea stocurilor. În cazul intensității capitalului, influența este negativă doar într-unul dintre modele și semnificativă din punct de vedere statistic. Efectul de levier a avut un impact pozitiv asupra cotei efective de impozitare în ambele modele.

Salaudeen și Uchenna (2018) au utilizat aceleași două metode de determinare a cotei efective de impozitare ca Andreas și Savitri (2017), construind două modele de regresie liniară multiplă. Cercetarea lor, realizată pe un eșantion de 59 de companii listate la bursa din Nigeria în perioada 2010-2014, care provin din diverse sectoare de activitate, a inclus variabile independente precum dimensiunea companiei, efectul de levier, rentabilitatea economică, intensitatea capitalului, intensitatea stocurilor și intensitatea forței de muncă. Spre deosebire de rezultatele obținute de Andreas și Savitri (2017), acest studiu arată că dimensiunea firmei, rentabilitatea economică, intensitatea stocurilor și intensitatea forței de muncă au o relație pozitivă cu cota efectivă de impozitare, în timp ce efectul de levier și intensitatea capitalului au o relație negativă cu aceasta.

Într-un alt studiu, Kraft (2014) a analizat un eșantion de 487 de companii germane în perioada 2005-2011, în contextul reformei impozitului pe profit din 2008, pentru a examina impactul unor variabile precum dimensiunea companiei, efectul de levier, cheltuielile de leasing operațional/cu chiria, fluxul de numerar și rentabilitatea economică asupra cotei efective de impozitare. Studiul a constatat că există o relație pozitivă între dimensiunea firmei, fluxul de numerar și cota efectivă de impozitare, în timp ce un levier financiar mai mare reduce cota efectivă de impozitare. De asemenea, s-a observat o relație negativă între cheltuielile de leasing operațional și rentabilitatea economică.

Lumbuk și Fitriasuri (2022) au investigat factorii care influențează cota efectivă de impozitare pentru 37 de companii din sectoarele industriei de bază și chimice listate la Bursa de Valori din Indonezia în perioada 2018-2020. Ei au analizat variabile tradiționale, cum ar fi dimensiunea companiei, rentabilitatea economică, efectul de levier, intensitatea capitalului și intensitatea stocurilor. Rezultatele studiului arată că rentabilitatea economică nu are o influență semnificativă asupra cotei efective de impozitare, în timp ce celelalte variabile – dimensiunea firmei, efectul de levier, intensitatea capitalului și intensitatea stocurilor – au un impact pozitiv asupra acestora.

Hazir (2019) a examinat factorii determinanți ai cotei efective de impozitare pentru companiile listate la bursa din Turcia în perioada 2007-2016, excluzând sectorul bancar și pe cel al asigurărilor. Autorul a inclus variabile independente precum dimensiunea companiei, efectul de levier, intensitatea capitalului, intensitatea stocurilor și rentabilitatea economică. Rezultatele au indicat că dimensiunea firmei și intensitatea capitalului au avut un impact pozitiv asupra cotei efective de impozitare, în timp ce efectul de levier a avut o influență negativă. Intensitatea stocurilor și rentabilitatea economică nu au fost semnificative din punct de vedere statistic.

Poli (2019) s-a concentrat pe contextul italian, analizând companiile italiene nelistate la bursă în perioada 2016-2017. În modelele sale de regresie, Poli a inclus variabile precum dimensiunea companiei, intensitatea activelor corporale și necorporale, intensitatea stocurilor, investițiile în filiale, companii afiliate și alte entități, efectul de levier și rentabilitatea economică. Rezultatele au arătat că dimensiunea firmei, intensitatea activelor corporale, intensitatea stocurilor, investițiile în filiale și rentabilitatea economică au avut un impact negativ asupra cotei efective de impozitare, în timp ce intensitatea activelor necorporale și efectul de levier au avut o influență pozitivă.

3. Baza de date și statistici

Conform obiectivelor stabilite, am realizat un studiu de caz pentru a analiza influența factorilor asupra cotei efective de impozitare a profiturilor companiilor din sectorul IT din Europa în perioada 2009-2023. Am ales acest sector datorită extinderii semnificative pe care a înregistrat-o în ultimii ani, în special în timpul pandemiei, în contextul unei cereri crescânde pentru soluții digitale și al dezvoltării continue într-un mediu economic și social aflat într-o schimbare constantă.

Creșterea accelerată în timpul pandemiei de coronavirus a fost determinată de mai mulți factori, printre care cererea ridicată pentru soluții digitale, extinderea lucrului la distanță, capacitatea de inovare și adaptare rapidă, digitalizarea afacerilor și investițiile în domenii emergente precum inteligența artificială și automatizarea proceselor. În ansamblu, ultimul deceniu a fost caracterizat de o evoluție rapidă și semnificativă a sectorului IT la nivel global, o tendință care se preconizează că va continua și în viitor.

Tabelul 1. Baza de date

Zona	Europa
Sectorul de activitate	IT
Perioada	2009-2023 (15 ani)
Baza de date	50 companii
Total	750 observații

Baza de date inițială a fost compusă din peste 400 de companii, conform datelor standard furnizate de platforma Orbis. Au fost excluse firmele care aveau o cotă efectivă de impozitare negativă, acesta fiind rezultatul pierderilor financiare înregistrate în anumite perioade. De asemenea, au fost eliminate societățile pentru care nu există date disponibile pentru întreaga perioadă analizată. După aceste modificări, baza de date finală a inclus 50 de companii, cumulând un total de 750 de observații cu frecvență anuală. Analiza efectuată se concentrează pe cota efectivă de impozitare a profitului companiilor, aceasta fiind variabila dependentă utilizată în modelele de regresie. Cunoscut și sub denumirea de rată efectivă a impozitului, indicatorul oferă o măsură mai precisă a obligațiilor fiscale generale ale unei companii.

4. Rezultate și concluzii

Factorii economici sunt cel mai frecvent utilizați determinanți ai cotei efective de impozitare a profitului companiilor. În consecință, pentru modelele de regresie am selectat următoarele variabile independente: dimensiunea companiei, intensitatea capitalului, intensitatea stocurilor, levierul financiar, rentabilitatea economică, rentabilitatea financiară, rata de reinvestire, lichiditatea curentă a companiei și cheltuielile de cercetare-dezvoltare. Alegerea acestor variabile a fost motivată de analiza literaturii de specialitate, care a evidențiat că acești factori au un impact semnificativ asupra cotei efective de impozitare. Obiectivul nostru este de a identifica relațiile dintre aceste elemente și cota efectivă de impozitare, ceea ce ne va permite ulterior să comparăm rezultatele obținute cu cele din studiile anterioare. În tabelul de mai jos prezentăm variabilele incluse în modelele de regresie liniară.

Tabelul 2. Variabilele utilizate

Variabile	Abrevieri
Cota efectivă de impozitare a profitului companiei	ETR
Dimensiunea companiei	SIZE
Levierul financiar	LEV

Variabile	Abrevieri
Lichiditatea curentă	LC
Intensitatea stocurilor	INTSTOC
Intensitatea capitalului	INTCAPITAL
Rentabilitatea economică	ROA
Rentabilitatea financiară	ROE
Rata de reinvestire	RINV
Cheltuielile de cercetare-dezvoltare	R&D

Rezultatele obținute din analiza statistică sugerează că nu toate variabilele independente selectate au fost semnificative din punct de vedere statistic la un nivel de semnificație de 10%. În mod specific, intensitatea capitalului, lichiditatea curentă și dimensiunea companiei (aceasta din urmă fiind nesemnificativă doar în primele două modele de regresie) nu au prezentat o semnificație statistică. Pe de altă parte, majoritatea celorlalte variabile independente au indicat o influență semnificativă asupra cotei efective de impozitare. Intensitatea stocurilor, cheltuielile de cercetare-dezvoltare, rentabilitatea economică, rentabilitatea financiară și rata de reinvestire au avut un impact negativ asupra cotei efective de impozitare. În contrast, levierul financiar și dimensiunea companiei (în al treilea model de regresie) au demonstrat un impact pozitiv.

Tabelul 3. Rezultatele modelelor de regresie

Variabile	1	2	3
INTCAPITAL	0,06	0,01	0,01
p-value	0,20	0,82	0,81
INTSTOC	-0,14	-0,15	-0,09
p-value	0,00	0,00	0,02
LC	0,00	0,00	0,00
p-value	0,89	0,22	0,42
LEV	0,05	0,07	0,11
p-value	0,00	0,00	0,00
R&D	-6,44	-6,91	0,00
p-value	0,00	0,00	0,00
RINV			-0,09
p-value			0,06
ROA	-0,66		
p-value	0,00		
ROE		-0,20	
p-value		0,00	
SIZE	0,00	0,00	0,01
p-value	0,84	0,40	0,02
Intercept	0,32	0,31	0,22
p-value	0,00	0,00	0,00
R-squared	0,18	0,16	0,08
Observații	750,00	750,00	750,00

Impactul negativ al intensității stocurilor și al cheltuielilor de cercetare-dezvoltare poate reflecta utilizarea unor beneficii fiscale sau deduceri oferite companiilor pentru investiții strategice în stocuri și cercetare-dezvoltare, ceea ce conduce la o scădere a cheltuielilor cu impozitul pe profit și implicit la o reducere a cotei efective de impozitare. Relația negativă dintre profitabilitate și cota efectivă de impozitare sugerează că entitățile cu o rentabilitate ridicată au resurse pentru a angaja strategii de optimizare fiscală, precum crearea de structuri de holding sau utilizarea jurisdicțiilor cu impozite mai mici pentru a diminua obligațiile fiscale.

Reinvestirea în echipamente și alte active reduce profitul net raportat al companiilor, ceea ce, la rândul său, scade cota efectivă de impozitare. Totodată, deși un levier mai mare ar trebui să ducă la o scădere a cotei efective datorită deductibilității dobânzilor, rezultatele sugerează contrariul. Acest lucru poate fi atribuit implementării de către OECD a măsurilor de combatere a erodării bazei de impozitare și a transferului profiturilor, care limitează deductibilitatea cheltuielilor cu dobânzile, măbind astfel baza impozabilă și implicit cota efectivă de impozitare. Relația pozitivă dintre dimensiunea companiei și cota efectivă de impozitare în al treilea model sugerează că firmele mai mari suportă rate mai mari ale impozitului efectiv, din cauza complexității operaționale și a reglementărilor fiscale mai stricte la care sunt supuse.

În concluzie, cota efectivă de impozitare măsoară nivelul real al impozitului pe profit pe care o întreprindere îl datorează în raport cu baza de impozitare. Importanța studierii acestui indicator a crescut odată cu introducerea Directivei (UE) 2022/2523 a Consiliului din 14 decembrie 2022, care are drept scop stabilirea unei rate minime de impozitare pentru grupurile multinaționale și grupurile mari interne din Uniunea Europeană. Reglementarea are în vedere ca nivelul cotei efective de impozitare minime globale să asigure că profiturile grupurilor multinaționale sunt impozitate cu o rată minimă efectivă de 15%. Cunoașterea factorilor determinanți ai acestora îi va ajuta pe manageri și pe profesioniștii contabili să ia cele mai bune decizii în cadrul întreprinderii în acest sens.

Bibliografie

1. Andreas, A., Savitri, E. (2017), *Determinants of Effective Tax Rate of the Top 45 Largest Listed Companies of Indonesia*, International Journal of Management Excellence, vol. 9, nr. 3, pp. 1183-1188, <https://doi.org/10.17722/ijme.v9i3.944>.
2. Chang, A., Meiryani, Sumarwan, U., Gunawan, T., Devi, S.R., Samukri, Salim, G. (2023), *The Influence of Debt-to-Equity Ratio, Capital Intensity Ratio, and Profitability on Effective Tax Rate in the Tourism Sector*, Journal of Governance and Regulation, vol. 12, nr. 1, pp. 53-67, <https://doi.org/10.22495/jgrv12i1art5>.
3. Hazir, Ç.A. (2019), *Determinants of Effective Tax Rates in Turkey*, Journal of Research in Business, vol. 4, nr. 1, pp. 35-45, <https://doi.org/10.23892/JRB.2019453293>.
4. Kraft, A. (2014), *What Really Affects German Firms' Effective Tax Rate?*, International Journal of Financial Research, vol. 5, nr. 3, pp. 1-19.
5. Lumbuk, R.A., Fitriasuri, F. (2022), *Analisis faktor-faktor yang mempengaruhi tarif pajak efektif pada perusahaan manufaktur sektor Industri dasar dan Kimia*, Riset dan Jurnal Akuntansi, vol. 6, nr. 4, pp. 3352-3361, <https://doi.org/10.33395/owner.v6i4.1193>.
6. Panda, A.K., Nanda, S. (2020), *Receptiveness of Effective Tax Rate to Firm Characteristics: An Empirical Analysis on Indian Listed Firms*, Journal of Asia Business Studies, vol. 15, nr. 1, pp. 198-214, <https://doi.org/10.1108/JABS-11-2018-0304>.
7. Poli, S. (2019), *The Determinants of the Corporate Effective Tax Rate of Italian Private Companies*, African Journal of Business Management, vol. 13, nr. 16, pp. 507-518, <https://doi.org/10.5897/AJBM2019.8852>.
8. Pulungan, A.H., Fernando, K., Safa, E.M., Mahardika, A.A. (2023), *Do Business Characteristics and Economic Factors Affect Effective Tax Rate? An Evidence from Southeast Asia*, Jurnal Riset Akuntansi Kontemporer, vol. 15, nr. 1, pp. 1-11, <https://doi.org/10.23969/jrak.v15i1.5452>.
9. Salaudeen, Y.M., Uchenna, C.E. (2018), *Firm Specific Determinants of Corporate Effective Tax Rate of Listed Firms in Nigeria*, Journal of Accounting and Taxation, vol. 10, nr. 2, pp. 19-28, <https://doi.org/10.5897/JAT2017.0288>.